

AZ ÚT BECSÜLETE

GOBBY FEHÉR GYULA

Unalmamban mentem át Kareszhoz.

Olyan erősen és hatékonyan kezdtem el estefelé unatkozni, hogy szinte fájt. Váratlanul tört rám az unalom, olvasás közben.

Éppen azt a verseskönyvet olvastam, amit Karesztől kaptam, és amit csak titokban lehetett olvasni, mert elcsent darab volt, az iskolai könyvtárból lopta el.

Charles Baudelaire A romlás virágai volt a kezemben. Lehet, hogy a francia szavai okozták, lehet, hogy a péntek délután langyos melege, lehet, hogy az ok valahol bennem rejtőzött, de képtelen voltam tovább üldögélni békében. Úgy éreztem, tennem kell valamit.

Karesz lakott hozzám a legközelebb, ő adta a verseket is a kezembe, természetesnek tűnt, hogy őt látogatom meg. Már máskor is hozzá szöktem a magam gondjai elől. Legalább nem leszek egyedül.

A szomszéd utcában lakott, mindössze kétszáz méterre tőlem, pillanatok alatt a házuk előtt voltam. Arra nem is számítottam, hogy nem tartózkodik otthon, csak mikor megpillantottam kockás ingét, akkor jutott eszembe, hogy szerencsém van, mert nem küldték el sehova.

Az udvaron üldögélt egy régi fejösszéken.

Úgy tűnt, ő is unatkozik, hiszen semmit se csinált. A hátát a kamra falának támasztotta, nézte az előtte kapirgáló tyúkokat. Sokkal szigorúbban tartották, mint engem. Mindennap kellett segítenie, és sokszor dolgozott kinn a földön is, mert szülei kertészettel foglalkoztak, abból éltek, amit a piacon eladtak. Mogorva emberek voltak, anyám el-elküldött hozzájuk paprikáért, paradicsoméért, soha olcsóbban nem adták, mint amennyit a piacon kaptak volna érte. Ragaszkodtak saját törvényeikhez.

Melléje álltam, én is a kamra falának támaszkodtam. Csak akkor nézett föl, mikor beléptem a kiskapun.

A világ dolgain csodálkozom. Mondta. Azon töröm a fejem, hogy mi az igazi lét. Mi az, ami mindent egybefog. Mi az, ami mindennek az alapját képezi. Az a lét, amelyből minden dolog ered.

Furcsa fickónak tartottam. Az egész osztály annak tartotta. Idősebb volt tőlünk, mert egy évig beteg volt, így maradt ránk fiatalabbakra. De nem ez tette különössé a szemünkben. Ami miatt sokan ferde szemmel néztek rá, azok a nézetei voltak, amelyeket minden alkalommal hevesen védett. A csavaros esze, amely számunkra sokszor meglepő eredményekhez jutott. Az erkölce, amelynek sarkalatos pontjait hangosan közölte még akkor is, ha az főlháborította az osztályfőnököt.

Pedig sok mindenről nem is beszéltünk nyilvánosan. Így például csak órák után vitattuk meg, igaza van-e Karesznak, mikor leplezetlenül hirdeti, hogy nekünk, kamasz fiúknak el kell mennünk Rozikához, a kurvához, aki ötszáz dinárért hajlandó mindent megmutatni, amire egy férfiembernek majdan szüksége lesz. Néhányan kétségbe vonták, hogy Karezs egyáltalán volt Rozikánál látogatóban, de ő nem is bizonygatta nekik.

Ha a részletek érdekelnek benneteket, menjetek el magatok. Mondta morogva. Fizessétek meg a tudományt.

Szavaiból az derült ki, hogy az eseményt egyfajta szükséges próbatételnek tekintette, amelyen át kell esni, mint a rendszeres orvosi vizsgálaton.

Még mindig jobb, ha Rozikától tudod meg, mire vagy képes, mint hogyha leégsz ezek előtt a csitrik előtt. Mondta. Ezek még maguk is tudatlanok.

Idegesen mutogatott az osztály élénken csivitelő leányai felé.

Mit kaphatsz ezektől? Csak hisztit. Mondta. Az meg van a mi fejünkben már így is elég.

A többség különcként tekintette, és elhúzódott tőle, de engem vonzottak érdekes nézetei. Tisztában voltam vele, hogy nemcsak azért barátokozunk, mert a véletlen úgy akarta, hogy szomszédok legyünk. Lenyűgözött olvasottsága. Főleg tudatossága, amellyel kiválasztotta olvasmányait. Akkoriban rengeteg időm volt, mindent elolvastam, ami a kezem ügyébe került. Tulajdonképpen összevissza olvastam, válogatás nélkül. Karezstől megtanultam, hogy az egyik könyvtől a másikig vezet az út, és olvasási tervet készíteni ugyanolyan természetes dolog, mint ahogy a házépítést is az alapok kirajzolásával kell kezdeni. Sok könyvet is kaptam tőle.

A romlás virágait féltve adta a kezembe. Látszott az arcán, hogy Baudelaire lenyűgözte. Az egyik versről több mint húsz percig beszélt. Az Egy dög címűt elemezte nekem, miközben ott álltunk a sarkon a lámpa alatt. Az iskolából tartottunk hazafelé, nekem korgott a gyomrom, alig vártam, hogy meglássam, mi vár vacsorára. De Karesz annyira belemelegedett a magyarázatba, lehetetlen volt félbeszakítani. Már azt hittem, ide se adja a féltett művet. Végül mégis a kezembe nyomta.

Olvasd magad el, majd rájössz, mi mindent mond el nekünk. Ha elolvastad, utána magad keresed a többi franciát. Paul Verlaine-t, aztán Arthur Rimbaud-t, később az újabbakat.

Úgy hangzott, mint egy utasítás. Nem mertem vitatkozni vele, mert szégyelltem tudatlanságomat. Különben is elárulta már, hogy a könyvet egyszerűen kilopta az iskolai könyvtárból. Ez közös titokká vált, ketőnk barátságának a zálogává.

Vacsora után mindjárt neki is fogtam az olvasásnak. Másnapra úgy hittem, én is ismerem Baudelaire-t.

Ott álltam mellette a kamra falánál, és nem szóltam semmit. Úgy beszélt, mintha egy régen megkezdett beszélgetést folytatna velem.

A létből annyit fogtam föl, amennyi a szemem előtt volt. Csak bámultam a mocskos udvart. Az istállóban három tehén álldogált, a disznóól egyik felében tíz malac, a másikban három koca rőfögött, az udvarban a tyúkok mellett öt-hat kacsza bogarászott. A meleg felénk hozta a trágyadomb szagát, Kareszre néztem, de ez őt nem nagyon zavarta.

A kérdések száma végtelen. Mondta. Az ember csak beléjük gabalyodik, ha a választ keresi. De lehet, hogy így kell tennünk mégis. Kérdezni, és őszintén válaszolni. Még akkor is, ha a válasz nem elégíthet ki bennünket.

Mikor elindultam hozzá, azt hittem, vizsgáztatni fog Baudelaire-ből. Az utcán megkíséreltem megfogalmazni, hogy mi a véleményem a magányosságról meg a dekadenciáról. Ez most nem érdekelt. Úgy beszélt maga elé, mintha a tyúkoktól várta volna a választ az élet nagy kérdéseire. Én ugyan nem tudtam erről semmit se mondani.

Szótlan maradtam hát, de alkalmam se lett volna megnyilatkozni, mert a házból kikukkantott Karesz anyja, és rögtön rákiáltott a fiára.

Megetteted már a csirkéket? Kérdezte. Ideje van az etetésnek. Igyekezz!

Hangsúlyozottan barátságosan köszöntem az asszonynak, de nem tördött velem. A kezében levő tálból ételmaradékot dobott át a kerítés fölött az udvarba, aztán beviharzott a konyhába, és becsapta maga mögött az ajtót.

A szülők sose helyeselték Karez elhatározását, hogy befejezi a középiskolát, majd az egyetemre iratkozik. Szerintük sokkal hasznosabb lett volna, ha velük marad a kertészetben. Akkor csakhamar saját lábára állhatna, és nem költené, hanem keresné a pénzt. Nem csodálkoztam rajta, hogy az asszony figyelemre se méltatott. Én is egyike voltam azoknak az úrigyerekeknek, akiket követve a fia nem ér rá eleget segíteni a gazdaságban.

Karez egy teli szakajtó kukoricát hozott ki a kamrából, és úgy dobálta szét az udvaron, mintha vetné. Közben folytatta gondolatai közlését.

Az igazság birtoklása sohasem végleges. Mondta. Ha azt hiszed, megtaláltad az igazságot, másnap rá kell jönnöd, hogy tévedtél. Ha egyfajta igazságot ismersz, holnap másfajta ismersz meg. Talán nem is birtokolhatod soha. Keresni kell az igazságot. Ez lehet a lényeg.

A tyúkok nem voltak éhesek. Mindössze hat szaladt oda a frissen dobott szemekhez, a többiek tessék-lássék arra néztek, de tovább kaparásztak a szemétdombon. Egy kendermagos tyúk viszont egész ünnepet rendezett a kukorica körül, harciasan kerengett a szemek fölött, és éles csőrével bele-belecsípett a társaiba, akik melléje kerültek.

Karez visszatette a szakajtót a kamrába, de le sem ülhetett, mert újra kinyílt az ajtó, és az anyja kiáltott ki rajta.

Csináld meg a moslékot is. Mondta. A disznók is éhesek már.

Bedurrantotta maga után az ajtót, a fia meg két hatalmas vödör darát hozott ki a kamrából. Egy fahordócskába döntötte, aztán vizet hordott rá. A hordó fölé hajolt, és kevergetni kezdte a darát egy farúddal.

Az ember állandóan keres és kutat. Mondta. Az úton levés a lényege. De az sem elégítheti ki, mert ez mindig átmeneti állapot. Nekünk bizonyosság kell.

Kevés vizet töltött a hordóba, ezért a dara gombócokká állt össze. Egyenként vette őket kézbe, apróra morzsolgatta mindegyiket.

Minden tételt újabb tétel cáfol. Mondta. A bizonyosság felé vezető úton állandó kétségekkel kell viaskodnunk. A külső dolgok zavarnak minket. Nélkülük viszont nem ismerhetjük meg a világot.

A dara lenyelt minden csepp vizet, ezért fogtam a vizesvödröt, öntöttem a hordóba én is egy fél vödör vizet. Karez szórakozottan kavargatta a masszát, a rúddal lenyúlt a hordó aljára is, hogy ne maradjon száraz rész ott sem.

Minél mélyebbre hatol valaki, annál gyorsabban rájön, hogy nem lehet ki a világból. Mondta. Még ha gondolatban át is lépjük a tárgyi tudást, akkor is benne maradunk.

A disznók meghallván a megszokott zajokat, éktelen visításba kezdtek. Önkéntelenül az ólak felé fordultam, és láttam, hogy a kocák két lábra állva követelik az adagjukat. Kareszt ez nem zavarta.

Az átfogó tartalom felé egy meghatározott tárgyi gondolkodás közegeiben is szárnyalhatunk. Mondta. Ez a gondolkodás jeleníti meg életünknek a létbe való beágyazottságát.

Az ólak felől egész kórus szólt meggyőző erővel. A malacok vékonyka hangja magasra szárnyalt. Az asszony egy pillanatra kinyitotta a konyhaajtót, de mikor látta, hogy készül a moslék, nem szólt semmit, ismét csak becsapta. Karesz intett, hogy öntsek még vizet a hordóba.

Útjaink a világ dolgai között vezetnek. Mondta. Miközben ezekkel foglalkozunk, meg kell szereznünk a szabadságunkat is. Akkor számunkra minden véges dolog jelentése és értéke gyarapodni kezd. A fenyegető semmi átalakul valamivé, és az igazi lét szól hozzánk.

Letörölte a kezére tapadt darát, majd a kamrából az egyik vödörben krumplihéjat, apró sárgarépát, zöldséget, összedarabolt csaláncsárat hozott ki. Először csak az egyik felét keverte a moslékba, majd amikor körülbelül elosztódott a lében, hozzátöltötte a másik felét is. Nem merem neki segíteni, mert félttem, hogy valamit nem jól csinálók, most már félttem a csaláncsípéstől is.

Ha az ember ismeri cselekvésének okát és célját, akkor a feltételek alanya. Mondta. Véges világban járok. Csak ha abban élnék, amit már nem lehetne tárgyi tudással megmagyarázni, akkor élnék a feltétlenülben.

Főlegyen esedett, majd megragadta a vödröket, és telemerte őket a hordóból. Közben körénk gyűltek a tyúkok is. Úgy látszik, jobban szerették a moslékot a kukoricánál. Egy kis jérce az egyik vödör szélére ugrott, kicsit billegett, de megtartotta magát, mohón kapott a moslékban úszó csalánlevelek felé. Karesz lerúgta a vödörről, de az meg se sértődött, szinte azon nyomban újra ott volt a lába mellett. A disznók őrjöngeni kezdtek, dühükben az ól falát rágták.

Csak egy valóságunk van. Mondta Karesz. Ez. Itt és most. Nem térhetünk ki előle, mert nem térül vissza soha. Minden nap külön érték. Minden pillanat minden lehet. Ha lemondunk róla, önmagunkról mondunk le.

Egy percre szembefordult a nappal, és hunyorgott. A kocák ugráltak, mintha táncoltak volna az ólban. Közülük egyik tarka volt, összemosódó foltokban változott rajta a fehér, a vörös és a fekete szőrzet. Nekem úgy tűnt, ő a lehangosabb az egész kórusból. Karesz lezavarta a vödörről a tyúkokat, és fölragadta a disznók vacsoráját.

Nekünk csak az út becsülete maradt. Mondta. Természetünkhöz tartozik, hogy úton vagyunk. Természetünkhöz tartozik, hogy keresünk, és hogy kérdéseket teszünk föl. Természetünkhöz tartozik, hogy nemcsak a lét, hanem annak lényege is érdekel bennünket. Csak úgy maradhatunk természetünkhöz hívek, ha őszinték és becsületesek vagyunk. Állandóan úgy kellene viselkednünk, tudod?

Nem tudtam, mit válaszolhatnék erre. De lehet, nem is várt választ. Tempós mozdulatokkal lötytyintette be a moslékot a vályúba. Előbb a kocák kaptak, aztán a malacok. Mindkét helyen áthajolt a falon, hogy a rúddal egyenletesre igazítsa a moslék sűrejét. A kocák megszokott helyüket foglalták el, a két fehér balról, a tarka jobbról feszült neki a vályúnak. A malacok között olyan tülekedés támadt, amilyen a rögbimeccseken szokott lenni. A legkisebb ide-oda rohangált visítva, mert a többiek kitúrták maguk közül. Karez még a keverőrúdról is eléjük sodorta a daramaradékot.

Egyfajta belső bizonyosságot kell keresned. Mondta. Olyat, ami egész lényegedet érinti. Senki más nem keresheti meg helyetted. Az csak saját utad lehet.

Visszafordult, és ráütött a legnagyobb termetű malac fejére, mert az mohóságában mind lelökdöste a vályú széléről a többieket.

Gondoltam, mondok valami szépet Baudelaire-ről, aztán inkább hallgattam.

Karez anyja újból kinézett a konyhaajtón, de nem szólt semmit. Arra gondoltam, nem is hosszú az út hazáig. Hirtelen nagy éhséget éreztem. Kisompolyogtam az udvarból, úgy döntöttem itt az ideje, hogy én is vacsorázzam.